

Başarının, Grup Üyeliğinin ve Güvenilir Olmanın Kıskançlık, Hakçalık ve Başkasının Üzüntüsüne Sevinme Üzerindeki Etkisi

The effect of Success, Group Membership and Trustworthiness on Envy, Deservingness and Schadenfreude

Mehmet Can SEVİNÇLİ^[1] Yasemin ABAYHAN^[2]

Başvuru Tarihi: 24 Ekim 2022

ÖZ

Kabul Tarihi: 31 Ağustos 2023

Başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu, başkalarının başına gelen talihsiz bir olay karşısında sevinmek olarak tanımlanmaktadır. Mevcut araştırmanın amacı hedef kişinin başarısının, grup üyeliğinin ve güvenilir olmasının kıskançlık, hakçalık ve başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırmanın örneklemini 139 üniversite öğrencisi (35 erkek, 104 kadın) oluşturmaktadır. Araştırmanın deseni 2 (başarı düzeyi: yüksek veya düşük) x 2 (grup üyeliği: iç veya dış grup) x 2 (güvenilirlik düzeyi: yüksek veya düşük) karma ANOVA desenidir. Araştırmanın koşullarından birine seçkisiz atanan katılımcılar, bir hedef kişinin başarısının ve grup üyeliğinin değiştiği hikâyenin ilk bölümünü okuduktan sonra Kıskançlık Ölçeği'ni ve hedef kişinin güvenilirliğinin değiştiği ikinci bölümü okuduktan sonra ise sırasıyla Başkasının Üzüntüsüne Sevinme Ölçeği ve Hakçalık Ölçeği'ni doldurmuşlardır. Analizler, hedef kişinin güvenilir olma düzeyinin başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu ve hakçalık üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır. Hedef kişinin güvenilir olmadığı koşulda katılımcılar daha fazla başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu hissetmiş ve talihsiz olayın hak edilebilir olduğunu bildirmişlerdir. Ayrıca, hedef kişinin başarı düzeyinin kıskançlık üzerinde bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Son olarak, elde edilen bulgular hedef kişinin grup üyeliğinin kıskançlık, hakçalık ve başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu üzerinde bir etkiye sahip olmadığını göstermiştir. Çalışmanın bulguları çeşitli kuramlar (ör: Sosyal Karşılaştırma Kuramı, Sosyal Kimlik Kuramı, Hakçalık Kuramı) kapsamında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: başkasının üzüntüsüne sevinme, hakçalık, kıskançlık, güvenilir olma

Received Date: October 24, 2022

ABSTRACT

Accepted Date: August 31, 2023

Schadenfreude is defined as rejoicing in an unfortunate event that happened to others. The present study aims to examine the effect of a target person's success, group membership, and trustworthiness on envy, deservingness, and Schadenfreude. The sample of the study consists of 139 university students (35 males, 104 females). The design of the study is a 2 (achievement level: high or low) x 2 (group membership: in or out-group) x 2 (trustworthiness level: high or low) mixed ANOVA. Firstly, participants were randomly assigned to one of the conditions and completed the Envy Scale after reading the first part of the vignette in which a target person's success and group membership were manipulated. Secondly, participants completed the Schadenfreude Scale and the Deservingness Scale, after reading the second part of the vignette where the target person's trustworthiness was manipulated. The analyses revealed that the level of trustworthiness has a significant effect on Schadenfreude and deservingness. In the condition that the target person was untrustworthy, participants reported more Schadenfreude and deserved. Also, the level of achievement had an effect on envy. Finally, the findings showed that the target person's group membership did not have an effect on Schadenfreude, envy, and deservingness. The findings of the study are discussed within the scope of various theories (eg Social Comparison Theory, Social Identity Theory, Equity Theory).

Keywords: schadenfreude, deservingness, envy, trustworthines

Atıf
Cite
Sevinçli, M. C., & Abayhan, Y. (2023). Başarının, grup üyeliğinin ve güvenilir olmanın kıskançlık, hakçalık ve başkasının üzüntüsüne sevinme üzerindeki etkisi. *Humanistic Perspective*, 5 (3), 998-1025.
<https://doi.org/10.47793/hp.1193661>

GİRİŞ

“Schadenfreude” kavramı bir hedef kişi veya grubun başına gelen talihsiz, üzücü, sıkıntı verici bir olaya yönelik ortaya çıkan sevinme, haz alma veya keyiflenme duygusu olarak tanımlanmaktadır (Van Dijk ve Ouwerkerk, 2014). Etimolojik kökenine ilişkin olarak farklı görüşler bulunmasına karşın Almanca bir kelime olan Schadenfreude İngilizcede "harm" ve "joy" kelimelerinin bir araya gelmesinden oluşmaktadır (Van Dijk ve Ouwerkerk, 2014). Türkçe alanyazında ise bu duygu başkasının üzüntüsüne sevinme veya zararına sevinme olarak adlandırılmaktadır (Erzi, 2020; Torun, 2012; Yeniay, 2012).

Van Dijk ve Ouwerkerk (2014) ise başkasının üzüntüsüne sevinme duygusunun üç farklı şekilde ortaya çıktığını öne sürmektedir. Bunlar, adalet temelli (justice-based), karşılaştırma temelli (comparison-based) ve grup temelli (group-based) başkasının üzüntüsüne sevinmedir. İlk olarak, adalet temelli başkasının üzüntüsüne sevinme duygusuyla ilgili yapılan çalışmalar ilgili duygunun eşitsizliğin var olduğu, ahlaki veya sosyal normların ihlal edildiği olayların sonucunda ortaya çıktığını göstermektedir (Berndsen ve Feather, 2016; Feather, 1999; 2008; Feather vd., 2011; Feather ve Sherman, 2002; Hornik vd., 2019; Pancer vd., 2017; Yucel-Aybat ve Kramer, 2017, Barron vd., 2023). Keza, norm ihlalini ve/veya eşitsizliği gerçekleştiren kişinin başına gelen talihsiz durumlar karşısında diğer bireyler bu talihsizliği daha hak edilebilir olarak algılayma eğiliminde olabilirler. Adaletle ilgili olarak başkasının üzüntüsüne sevinme duygusuna getirilen bir diğer açıklama hakçalıkla ilişkilidir (ör: Feather vd., 2013; Feather vd., 2011; Van Dijk vd., 2008). Feather'in (1999) Hakçalık Kuramı sosyal dünyada gerçekleşen olaylara ilişkin sonuçların nasıl algılandığı ile bu olaylardaki bireysel sorumlulukların üzerine odaklanmaktadır. Başka bir ifadeyle, insanların sahip olduğu niteliklerden ziyade sahip olunan bu niteliklerin nasıl elde edildiği (hak edilen veya edilmeyen bir şekilde) ile ilgili değerlendirmeleri içermektedir. Feather ve Sherman'a (2002) göre, başarılı bir kişinin başına gelen talihsizlikte ortaya çıkan sevinme duygusu başarıyı elde ederken hedefin sarf ettiği bireysel çabanın düzeyi ile bağlantılıdır. Çaba sarf etmemesine veya çok az çaba sarf etmesine rağmen başarılı olan hedefin durumu diğer insanlar tarafından “haksızlık” olarak değerlendirilecek ve bu nedenle bir hedefin başına gelen talihsiz bir olay gözlemci konumundaki kişilerin başkasının üzüntüsüne sevinme duygusunu daha yoğun yaşamalarına yol açacaktır (Feather, 2008; Feather ve Sherman, 2002; Van Dijk vd., 2006).

İkinci olarak, insanların veya grupların kendileri hakkında bilgi toplamaya eğilimli oldukları bilinen bir gerçektir (Festinger, 1954). Bu bağlamda, insanların veya grupların başarı düzeyleri diğer insanların kendi başarıları hakkında bilgi toplayabilecekleri veya kendilerini karşılaştırabilecekleri bir referans noktasını ifade etmektedir. Bu referans noktasının merkezi bir konumda olması bireyin diğerlerinden daha iyi veya kötü olduğuna dair bir değerlendirme yapmasını sağlayabilir. Bu kimi zaman güdüleyici bir etki yaratırken (Collins, 1996; 2000) kimi

zaman ise insanların kendini kötü hissetmesine ve benlik değerinin tehdit edilmesine yol açar (Wood, 1989). Dolayısıyla, hedef kişi veya gruba yönelik hangi duyguların hissedileceği içinde bulunulan karşılaştırma koşullarına bağlı olarak farklılaşır. İnsanlar kendileriyle aynı ilgi alanına sahip başarılı insanları daha çok kıskanmaktadır. Kişilerin performansları diğerleriyle yarışacak düzeyde değilse bu durum benlik değerini tehdit etmekte ve bu tehdit de kıskançlığı ortaya çıkarmaktadır (Salovey ve Rodin, 1991). Sonuç olarak, insanlar kendini üstün özelliklere ve önemli başarılarla sahip bir başkasıyla karşılaştığında o kişinin başına gelen talihsiz olaylar karşılaştırma temelli başkasının üzüntüsüne sevinme duygusunun (Phillips ve ark., 2022) ve kıskançlığın ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Bers ve Rodin, 1984; Greenier, 2015; Salovey ve Rodin, 1984; Smith vd., 1996; Van de Ven vd., 2015; Van Dijk vd., 2015, 2011; Yamada ve Takahashi, 2011).

Son olarak, Sosyal Kimlik Kuramı'na (Tajfel ve Turner, 1979) göre grup üyeliği benlik kavramının önemli bir parçasıdır ve dolayısıyla, insanlar olumlu bir benlik değeri oluşturmak veya var olan benlik değerlerini korumak isterler. Bir grubun parçası olmak veya o gruba ait hissetmek insanların sosyal dünyayı algılama ve yorumlama süreçleri üzerinde oldukça etkilidir (Roseman ve ark., 1990). Zira, grup üyeliğinin belirginleşmesiyle birlikte insanlar sosyal dünyayı içinde bulunduğu grubun gözüyle değerlendirmeye başlar ve buna bağlı olarak farklı duygular ortaya çıkar (Mackie ve ark., 2008). Örneğin, insanlar bir iç grup üyesinin başına gelen bir talihsizlik karşısında empati, üzüntü veya acıma hissederken aynı talihsiz olayın bir dış grup üyesinin başına gelmesi karşısında keyifli ve mutlu hissedebilirler (Leach vd., 2003). Özellikle, rekabetin olduğu bir ortamda bir dış grup üyesinin başına gelen talihsiz olaylar grup temelli başkasının üzüntüsüne sevinme duygusunun daha fazla ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Angell vd., 2016; Berndsen vd., 2017; Cikara vd., 2011; Cikara ve Fiske, 2012; Combs vd., 2009; Leach ve Spears, 2008; Leach vd., 2003, 2015; Spears ve Leach, 2009; Wakefield ve Wakefield, 2023). Hatta, insanların iç grupla özdeşimi ne kadar fazla ise dış grubun başına gelen bir talihsizlik karşısında başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu o denli yoğun yaşanmaktadır (Ash ve Dolan, 2020; Cikara, 2015; Combs vd., 2009; Hoogland vd., 2015). Grup üyeliğinin belirgin olması kadar her bir grup üyesinin sergilediği davranış örüntüleri ve toplum tarafından nasıl algılandığı da ortaya çıkan duyguları etkileyebilir.

Toplumsal yapının bütünlüğü ve devamlılığı açısından bir kişinin veya grubun güvenilir olarak algılanması oldukça önemlidir. Güvenilir olarak algılanmak için tutarlı ve yordanabilir bir davranış örüntüsüne sahip olmak gerekir (Karadoğan, 2003; McAllister, 1995; Yamagishi ve Yamagishi, 1994). Dolayısıyla, bir kişinin veya grubun aykırı veya tutarsız davranışlar sergilemesi güvenilir algılanma derecesini etkileyebilir. Zira, güvenilir olarak algılanma sosyal normlara uygun davranışların ortaya çıkmasına yönelik beklentileri içermektedir (Barber, 1983, Akt.

Yamagishi, 2011). Yamagishi'ye (2011) göre bu beklentiler genel ahlak kurallarına ilişkin beklentilerdir. Bir kişinin veya grubun davranışı ile ilgili beklentiler ihlal ediliyorsa hedef kişinin veya grubun güvenilir olma düzeyi sorgulanmaya açık hale gelmektedir. Bu durum hedef kişiye veya gruba yönelik olumsuz ve uygun olmayan davranışların ya da duyguların ortaya çıkmasına neden olabilir (Tripathi vd., 2018).

Sosyal normları veya genel ahlak kurallarını ihlal eden davranışlar, kabul edilebilir olarak görülmediği için uygunsuz veya sapkın olarak değerlendirilmektedir (Levine vd., 2000). Bu bağlamda, eğer norm ihlalini içeren davranış bir dış grup üyesi tarafından sergileniyorsa ve davranış doğrudan iç gruba zarar veriyorsa hedef kişiye yönelik olarak iç grupta daha saldırganca ve düşmanca duygular ortaya çıkabilir. Benzer şekilde, norm ihlali bir iç grup üyesi tarafından sergilenirse kara koyun etkisinin (Hogg ve Terry, 2000; Mónico vd., 2019; Salice ve Miyazono, 2020) ortaya çıkması daha muhtemeldir. Dolayısıyla, saldırganca veya düşmanca duygular bir dış grup üyesinden ziyade iç grup üyesine yönelik olarak ortaya çıkacaktır. Toplumsal normları veya genel ahlak kurallarını ihlal eden bir kişinin iç grup üyesi olduğu durumda kara koyun etkisinin ortaya çıkmasının nedeni grup üyelerinin olumlu sosyal kimlik algılarını korumak istemeleridir (Marques vd., 2001; Marques ve Paez, 1994; Zhang vd., 2019). Zira, sosyal kimliğin belirginleşmesiyle birlikte iç grup üyelerine ilişkin yapılan değerlendirmeler gereğinden fazla olumlu veya olumsuz olduğu için bu etki görülmektedir (Marques vd., 1988; Rullo ve Livi, 2019). Özetle, insanlar içinde bulunduğu grubun olumlu kimlik algısını koruyabilmek için gerek içeriden gerekse dışarıdan gelen zararlı ve tehdit edici uyarılara karşı davranışsal ve duygusal açıdan olumsuz tepkiler göstermektedir. Bu nedenle, davranışları güvenilir olarak algılanmayan bir kişinin başına gelen talihsiz veya kötü bir olay karşısında diğer kişiler başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu hissedebilir.

Yapılan çalışmalar başkasının üzüntüsüne sevinme duygusunun, kıskançlığın ve hakçılığın ortaya çıkmasında hedefin başarı düzeyinin ve grup üyeliğinin önemli değişkenler olduğunu göstermektedir. Araştırmalarda hedef kişinin başarı düzeyi değişimlenerek kıskançlığın etkisi (Salovey ve Rodin, 1984; Smith vd., 1996; Van de Ven vd., 2015); grup üyeliği değişimlenerek sosyal kimliğin etkisi incelenmiştir (Leach vd., 2003; Lehr vd., 2019). Ancak hedefin güvenilir olma durumuna bağlı olarak başkasının üzüntüsüne sevinme, kıskançlık ve hakçılık duygularının nasıl değiştiğini gösteren araştırmalar mevcut değildir. Dolayısıyla, mevcut araştırmanın amacı hedef kişinin başarı düzeyi, güvenilir olma durumu ve grup üyeliğinin başkasının üzüntüsüne sevinmeye, kıskançlığa ve hakçılığa olan etkisini deneysel olarak incelemektir. Araştırmanın bu amacını gerçekleştirmek adına bir ön çalışma ve bir asıl çalışma yapılmıştır.

ÖN ÇALIŞMA

Bu ön çalışmanın amacı deneyde kullanılması planlanan hikayelerde değişimlemelerin ne derece gerçekleştiğini sınamaktır.

YÖNTEM

Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemini bir yükseköğretim kurumunun Psikoloji Bölümü'nde okumakta olan 7'si erkek ve 31'i kadın olmak üzere toplam 38 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin yaşları 19-24 (Ort.=21.13, SS. = 1.1) arasında değişim göstermektedir. Araştırmaya katılan her öğrenciye ders kapsamında araştırma kredisi verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu: Araştırmanın amacına uygun olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan bu formda katılımcıların yaşı, cinsiyeti ve kaçınıcı sınıfta olduklarına ilişkin sorular yer almaktadır.

Hikâye Formları: Ön çalışmada kullanılan ikişer bölümden oluşan 8 farklı hikâye formu araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Hikâye formlarının birinci bölümleri hedefin başarı düzeyinin ve grup üyeliğinin değişimlenmesini içermekte ve ortalama 80 kelimedenden ve 6.5 satırdan oluşmaktadır. Bu değişimlemeden sonra kıskançlık ölçümü yer almaktadır. Birinci bölüme örnek olarak "Üniversitenin bahar şenliği etkinliği için fakültenizin bir takım sporunu seçtiğinizi ve ona katıldığınızı hayal edin. S.F. adlı bir takım arkadaşınız var. S.F., takımdaki 2. yılını doldurmuş bir öğrencidir. Bu öğrenci, ilgilendiği konularda çalışmayı sevmekte ve yaptığı işlere özen göstermektedir. Aynı zamanda okuduğu bölümde en yüksek not ortalamasına sahip olan S.F., hem derslerindeki başarısını devam ettirmeyi hem de spor takımında kendisini geliştirmeyi hedefleyen bir öğrencidir. S.F., ders ve spor dışında kalan zamanında sanat ile uğraşmayı sever." verilebilir. Hikâye formlarının ikinci bölümleri ise hedefin güvenilir olma düzeyinin değişimlenmesini ve hedefin başına gelen talihsiz olayı içermektedir. Bu talihsiz olayın sonucunda hakçalık ve başkasının üzüntüsüne sevinme ölçümü yer almaktadır. Bu bölümler ortalama 66.5 kelimedenden ve 5.5 satırdan oluşmaktadır. İkinci bölüme örnek olarak ise "İlerleyen haftalarda takımınız için gerekli olan bir spor malzemesinin internet üzerinden temin edilmesi gerekmektedir. S.F. ise bu malzemeyi geçen yıl yaptığı gibi temin edebileceğini söyler ve takımdaki her kişiden 50 TL toplanır. S.F., parayı ATM'den ilgili banka hesabına yatıracağı sırada ATM bozulur ve parayı geri alamaz. Dolayısıyla takım için gerekli olan spor malzemesi şimdilik temin edilememiş olur. S.F. eve dönerken yolda düşer ve bacağı kırar." verilebilir.

Her bir hikâyenin içeriği, bağımsız değişken değişimlemesi dışında aynıdır. Buna ek olarak, hikayelerde hedef kişinin cinsiyeti, yaşı, sınıfı, okuduğu bölümü, etnik kökeni ve sosyo-

ekonomik düzeyi belirtmeyerek hedef kişiden veya katılımcının önyargılarından kaynaklanabilecek olası karıştırıcı değişkenler kontrol edilmiştir.

Katılımcılar, kendilerine verilen hikâyeyi okuduktan sonra hikayedeki hedef kişiyi 5 maddeli Likert tipi (1=Hiç Katılmıyorum, 5=Çok Katılıyorum) ölçüm üzerinden değerlendirmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak katılımcılara verilen maddelerin 3 tanesi bağımsız değişkenlerin değişimlenmesi ile ilgiliyken ("S.F.'yi takım arkadaşım olarak görürüm.", "S.F.'nin başarılı olduğunu düşünüyorum" ve "S.F. bence güvenilir bir insandır") geriye kalan 2 ifade ("S.F.'nin sosyal bir kişi olduğunu düşünüyorum" ve "S.F.'nin bulunduğu takıma katkı sağlayacağını düşünüyorum.") ise doldurma maddeler (filler items) olarak kullanılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Sınıf ortamında öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilen ön çalışmada katılımcılar 8 farklı deneysel koşuldan bir tanesine seçkisiz olarak atanmıştır. Araştırmanın altı koşulunda 5'er katılımcı bulunurken iki koşulunda ise 4'er katılımcı bulunmuştur. Katılımcılardan ilk olarak kendilerine verilen bilgilendirilmiş onam formunu okumaları ve onaylamaları istenmiştir. Ardından, katılımcıların yaşını, cinsiyetini ve sınıfını içeren demografik bilgi formunu doldurmaları istenmiştir. Son olarak ise katılımcılardan kendilerine verilen formdaki hikâyeyi okumaları ve okuduktan sonra hikayedeki hedef kişiyi değerlendirmeleri talep edilmiştir. Araştırmanın veri toplama işlemi yaklaşık olarak 5 dakika sürmüştür ve en sonunda katılımcılara teşekkür edilmiştir. Ön çalışma kapsamında elde edilen verilerin analizi için Mann-Whitney U Testi'nden faydalanılmıştır.

BULGULAR

Mann-Whitney U Testi sonuçlarına göre, katılımcıların okuduğu hikayedeki hedef kişinin başarı düzeyinin yüksek olduğu hikayeler ile hedef kişinin başarı düzeyinin düşük olduğu hikayeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur; $U(339.500), p < .001$. Başka bir ifadeyle, hikayedeki hedef kişinin başarısının yüksek olduğu hikâyede katılımcılar hedef kişinin başarısını (Ort.= 4.1, SS. = 0.93) yüksek olarak değerlendirirken; hedef kişinin başarısının düşük olduğu hikâyede, katılımcılar hedef kişinin başarısını (Ort.= 1.6, SS. = 0.74) daha düşük değerlendirmişlerdir.

Katılımcıların okuduğu hikayedeki hedef kişinin grup üyeliği iç grup (aynı okuldan olması) olduğu hikayeler ile hedef kişinin grup üyeliğinin dış grup (farklı okuldan olması) olduğu hikayeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur; $U(272), p < .05$. Başka bir ifadeyle, hikayedeki hedef kişinin iç grup üyesi olduğu hikâyede, katılımcılar hedef kişiyi iç grup üyesi (Ort.= 3.63, SS. = 1.30) olarak değerlendirirken; hedef kişinin dış grup üyesi olduğu

hikâyede, katılımcılar hedef kişiyi dış grup üyesi (Ort.= 2.52, SS. = .96) olarak değerlendirmişlerdir.

Son olarak, katılımcıların okuduğu hikayedeki hedef kişinin güvenilir olduğu hikayeler ile hedef kişinin güvenilir olmadığı hikayeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur; $U(326)$, $p < .001$. Başka bir ifadeyle, hikayedeki hedef kişinin daha güvenilir olduğu hikâyede, katılımcılar hedef kişiyi daha fazla güvenilir (Ort.= 3.48, SS. = 0.90) olarak değerlendirirken; hedef kişinin güvenilirlik düzeyinin düşük olduğu hikâyede, katılımcılar hedef kişiyi daha az güvenilir (Ort. = 1.58, SS. = 0.90) olarak değerlendirmişlerdir.

TARTIŞMA

Hikayeler, hedef kişinin başarı düzeyinin, grup düzeyinin ve güvenilir olma düzeyinin değişimlenmesini içermektedir. Elde edilen bulgulara göre, deneyde kullanılması planlanan hikayelerdeki her bir koşul arasında anlamlı farklar elde edilmiştir. Başkasının üzüntüsüne sevinme (*Schadenfreude*) ile ilgili alan yazında, hedefin başarısını ve grup üyeliğini (iç veya dış grup) hikayelerle inceleyen birçok çalışma mevcuttur (ör: Cikara vd., 2011; van Dijk vd., 2006). Dasborough ve Harvey (2017) tarafından yapılan bir çalışmada, hipotetik hikayelerdeki değişimlemeleri kontrol etmek için bir ön çalışma yapılmış ve değişimlemelerin başarılı bir şekilde gerçekleştiği kanıtlanmıştır. Alanyazındaki çalışmalara benzer olarak, bu çalışmada da asıl deneyde kullanılması planlanan hikayelerdeki değişimlemelerin kontrolü bir ön çalışmayla yapılmıştır. Sonuç olarak, yapılan ön çalışma ile birlikte bütün koşullardaki değişimlemelerin başarılı bir şekilde gerçekleştirildiği elde edilen Mann-Whitney U testi sonuçlarına bakılarak görülmüştür. Bu bilgiler ışığında, hikayelerin asıl çalışmada kullanılabileceğine karar verilmiştir.

ASIL ÇALIŞMA

Asıl çalışmanın amacı başarı, güvenilirlik ve grup üyeliğinin kıskançlık, hakçalık ve başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu üzerinde ne derece etkili olduğunu görmektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemi kartopu örnekleme yöntemi ile oluşturulmuştur. Örneklemi, bir yükseköğretim kurumunun Biyoloji (n=50, %36), Psikoloji (n=77, %55.4) ve Sanat Tarihi (n=12, %8.6) bölümlerinde okumakta olan 35'i erkek (%25.2), 104'ü kadın (%74.8) olmak üzere toplam 139 öğrenci oluşturmaktadır. Psikoloji Bölümünde okumakta olan öğrenciler 1. sınıf 1. dönem öğrencileri olduğu için bu çalışmaya dahil edilmiştir. Bu durumun altında yatan etmen ise talep özelliklerini azaltarak katılımcılardan alınacak değerlendirmelerin nesnelliğini korumaktır. Katılımcıların yaş aralığı 18-52 (Ort. = 21.1, SS. = 4.4) arasında değişim göstermektedir. Farklı

bölmelerde okuyan katılımcıların genel not ortalamasının (GNO) ortalaması ise 3.08'dir. Bu durum araştırmanın örnekleminde karıştırıcı değişken olma ihtimali olan akademik başarının orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Katılımcıların her biri araştırmanın dört farklı koşulundan bir tanesine seçkisiz olarak atanmıştır. Bu çalışmada nicel yöntemlerle veri toplanmıştır, araştırmanın deseni ise son faktörde tekrar ölçümlü ANOVA desendir. Araştırma deseni doğrultusunda gerçekleştirilen güç analizine göre %95 güven (1- α), %80 test gücü (1- β) ve $d=0.25$ etki büyüklüğü kapsamında son faktörde tekrar ölçümlü ANOVA için örneklem sayısı 104 olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu. Katılımcıların demografik bilgilerini elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan formda katılımcıların yaşı, biyolojik cinsiyeti, okudukları bölümü ve genel not ortalamasını içeren dört soru yer almaktadır. Anonimliği sağlayarak sosyal istenirliği azaltmak adına ayrıca bir rumuz sorusu da bulunmaktadır. Demografik bilgi formu, katılımcılara verilen veri toplama araçlarının ilk sayfasının en üst bölümünde yer almaktadır.

Hikayeler. Ön çalışmada başarılı bir şekilde değişimlemeyi gerçekleştirdiği görülen hikayeler bu çalışmada kullanılmıştır.

Kıskançlık Ölçeği. Van Dijk ve arkadaşları (2006) tarafından geliştirilen Kıskançlık Ölçeği toplam 7 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılardan cevaplarını 7'li derecelendirme üzerinden vermeleri istenmektedir. Ölçeğin orijinal formunun iç tutarlık katsayısı .81'dir. Kıskançlık Ölçeği, Yeniay (2012) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin Türkçe formu toplam 6 maddeden oluşmaktadır ve Likert tipindedir (1 = Kesinlikle Katılmıyorum, 5 = Kesinlikle Katılıyorum). Ölçeğin Türkçe formunun iç tutarlık katsayısı .79'dur. Örnek olarak "Hedef kişinin yerinde olmayı ne kadar isterdiniz?" sorusu verilebilir.

Başkasının Üzüntüsüne Sevinme Ölçeği. Van Dijk, Ouwerkerk ve arkadaşları (2006) tarafından geliştirilen Başkasının Üzüntüsüne Sevinme Ölçeği toplam 5 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılardan cevaplarını 7'li derecelendirme üzerinden vermeleri istenmektedir. Ölçeğin orijinal formunun iç tutarlık katsayısı .82'dir. Başkasının Üzüntüsüne Sevinme Ölçeği, Torun (2012) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlama çalışmasında bir maddenin çalışmadığı belirlenmiş ve o madde çıkarılarak ölçeğe son hali verilmiştir. Ölçeğin Türkçe versiyonu, son haliyle toplam 4 maddeden oluşmaktadır ve Likert tipindedir (1 = Kesinlikle Katılmıyorum, 5 = Kesinlikle Katılıyorum). Ölçeğin Türkçe formunun iç tutarlık katsayısı ise .90 olarak hesaplanmıştır. Örnek olarak "Hedef kişinin başına gelen olaya ne kadar sevindiniz?" sorusu verilebilir.

Hakçalık Ölçeği. Feather (2008) tarafından geliştirilen ölçek, toplamda 7 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılardan cevaplarını 7'li derecelendirme üzerinden vermeleri istenmektedir. Ölçeğin orijinal formunun iç tutarlık katsayısı .92'dir. Ölçeğin 6 maddesi mevcut araştırmanın amacına uygun olarak Türkçe'ye çevrilmiştir. Ölçekte yer alan maddelerden biri, Türkçe'ye çevrildiğinde İngilizcedeki anlamını vermediği ve hazırlanmış hikâye ile tutarlı olmadığı için çıkarılmıştır.

Veri Toplama Süreci

İlgili araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için araştırmanın yapılacağı yükseköğretim kurumunun Etik Komisyonu'na başvurularak hem ön hem asıl çalışma için gerekli izinler alınmıştır. Veri toplama süreci ilgili yükseköğretim kurumunun biyoloji, psikoloji ve sanat tarihi bölümlerinin dersliklerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında örneklemin seçileceği bölümlerin üniversiteye giriş sınavlarında sayısal, sözel ve eşit ağırlık puan türüne bağlı olması dikkate alınmıştır. Bu durumun altından yatan neden ise araştırmanın değişkenlerinden birinin hedef kişinin başarı düzeyidir. Dolayısıyla, ilgili araştırma değişkeni için karıştırıcı olabilecek bir durumu kontrol edebilmek adına üç farklı puan türüne ait bölümler seçilmiştir. İlk olarak, ders sorumlusu öğretim üyeleri ile iletişime geçilerek gerekli izinler alınmıştır. Belirlenen gün ve saatte ilgili dersliklere gidilerek katılımcılara bu çalışmada bir üniversite öğrencisiyle ilgili hikâyeyi okumaları ve değerlendirmeleri istenmiştir. Araştırmaya katılımın tamamen gönüllülük esasına dayandığı ve isteyen kişilerin çalışmayı istedikleri aşamada bırakabilecekleri bilgisi bilgilendirilmiş onam formunda katılımcılara verilmiştir. Kendilerine verilen hikâyeyi okuyup hikayedeki kişiyi değerlendiren katılımcılara araştırmaya katıldıkları için teşekkür edilmiştir. Araştırma ortalama 10-15 dakika sürmüştür.

Etik Onay

Bu araştırmada çalışma grubu olarak belirlenen üniversite öğrencilerine araştırmada kullanılan ölçekleri uygulamak üzere bir yükseköğretim kurumunun rektörlük makamından 05.03.2019 tarihli ve 12908312-300/00000489666 sayılı uygulama izni alınmıştır. Araştırmacı tarafından uygulama yapılmadan önce araştırmanın amacı hakkında bilgi verilerek gönüllülük esasına göre ölçekler uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri elde edildikten sonra araştırmanın amacına uygun olarak değişkenler arasındaki ilişkiyi ve istatistiksel etkiyi incelemek için Pearson korelasyon analizinden ve son faktörde tekrar ölçümlü ANOVA analizinden yararlanılmıştır. Ayrıca, Pearson korelasyon katsayılarının değerlendirilmesinde Dancey ve Reidy'nin (2007) belirlediği kesme noktaları baz alınmıştır.

BULGULAR

Hakçalık Ölçeği'nin Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi

İlk olarak verilerin analiz için yeterli sayıda olup olmadığını değerlendirmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Küresellik Testi değerlerine bakılmıştır. Elde edilen KMO (.90) ve Bartlett Küresellik Testi değerinin ($\chi^2 = 1043.11, p < .001$) sonucuna bakıldığında verilerin analize uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Daha sonra, ölçeğin faktör yapısını belirlemek için Temel Bileşenler Analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına bakıldığında öz değeri 1'den büyük olan tek faktörlü bir yapının ortaya çıktığı görülmüştür. Ölçeğin açıkladığı varyans ise %81.7 olarak hesaplanmıştır. Son olarak, ölçeğin Cronbach Alpha değeri .95 olarak bulunmuştur. Örnek olarak "SF, layışımı buldu" maddesi verilebilir.

Kıskançlık, Hakçalık ve Başkasının Üzüntüsüne Sevinme Arasındaki İlişki

Bulgular incelendiğinde kıskançlık, hakçalık ve başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Katılımcıların kıskançlık puanları ile hakçalık puanları arasında pozitif yönlü ancak zayıf bir ilişki vardır, $r(138) = .21, p < 0.05$. Benzer şekilde, katılımcıların kıskançlık ve başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu arasında da pozitif yönlü ve zayıf bir ilişki mevcuttur, $r(138) = .30, p < 0.01$. Son olarak, katılımcıların hakçalık puanları ile başkasının üzüntüsüne sevinme duygusuna ilişkin puanlar arasındaki korelasyona bakıldığında pozitif yönlü ve güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir, $r(138) = .76, p < 0.01$. Her üç değişkenin birbirleriyle ilişkilerine dair veriler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Araştırma değişkenlerine ilişkin betimsel istatistik ve korelasyon analizi değerleri

Değişkenler	Ort.	SS	2	3
1. Kıskançlık	2.21	0.74	.21*	.30**
2. Hakçalık	2.11	0.76	-	.76**
3. Başkasının Üzüntüsüne Sevinme	1.82	0.70	-	-

* $p < .05$, ** $p < .01$

Kıskançlığa İlişkin Bulgular

Başarının, grup üyeliğinin ve güvenilir olmanın kıskançlık puanları üzerindeki etkisini inceleyebilmek için elde edilen verilere 2 (Grup üyeliği: iç grup veya dış grup) x 2 (Başarı düzeyi: yüksek veya düşük) x 2 (Güvenilir olma düzeyi: yüksek veya düşük) son faktörde tekrar ölçümlü ANOVA analizi uygulanmıştır.

Analizlere göre hedefin başarı düzeyinin katılımcıların kıskançlık puanları üzerindeki temel etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır, $F(1,134) = 91.850, p < 0.001$, Kısmi $\eta^2 = 0.41$. Hedef kişinin başarı düzeyinin yüksek olduğu hikaye koşulunu okuyan katılımcılar (Ort. = 2.68, SS. = 0.84)

hedef kişinin başarı düzeyinin düşük olduğu hikaye koşulunu okuyan katılımcılara kıyasla (Ort.=1.74, SS.= 0.86) daha fazla kıskançlık hissettiklerini belirtmişlerdir.

Hedefin grup üyeliğinin katılımcıların kıskançlık puanları üzerindeki temel etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir, $F(1,134)= 0.965$, $p= .33$, Kısmi $\eta^2 = 0.007$. Dolayısıyla, hedefin bir iç grup üyesi olduğu hikâye koşulunu okuyan katılımcılar (Ort.= 2.26, SS. = 0.85) ile hedefin bir dış grup üyesi olduğu hikâyeyi okuyan katılımcılar (Ort.= 2.17, SS. = 0.86) arasında kıskançlık duygusu açısından bir fark elde edilmemiştir.

Hedef kişinin güvenilir olma düzeyinin katılımcıların kıskançlık puanları üzerindeki temel etkisi istatistiksel açıdan anlamlı değildir, Wilk's $\Lambda = .97$, $F(1,134)= 3.486$, $p = .064$, Kısmi $\eta^2 = 0.025$. Başka bir ifadeyle, hedef kişinin güvenilir olduğu hikâye koşulunu okuyan katılımcılar (Ort.= 2.23, SS. = 0.61) ile hedef kişinin güvenilir olmadığı hikâye koşulunu okuyan katılımcılar (Ort.= 2.19, SS. = 0.62) benzer seviyede kıskançlık hissettiklerini bildirmişlerdir.

Bağımsız değişkenlerin kıskançlık üzerinde ikili ve üçlü ortak etkilerine bakıldığında hiçbir ikili ve üçlü ortak etkinin kıskançlık puanları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Kıskançlığa ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2

Hedef kişiye yönelik olarak ortaya çıkan kıskançlığa ilişkin bağımsız değişkenlerin ortalama ve standart sapmaları

Güvenilir Olma Düzeyi Yüksek				Güvenilir Olma Düzeyi Düşük			
İç Grup		Dış Grup		İç Grup		Dış Grup	
Başarı Düzeyi Yüksek	Başarı Düzeyi Düşük	Başarı Düzeyi Yüksek	Başarı Düzeyi Düşük	Başarı Düzeyi Yüksek	Başarı Düzeyi Düşük	Başarı Düzeyi Yüksek	Başarı Düzeyi Düşük
N = 36	N= 34	N=34	N=35	N=36	N=34	N=34	N=35
Ort.=2.75							
	Ort.=1.78	Ort.= 2.64	Ort.=1.76	Ort.=2.80	Ort.=1.71	Ort.= 2.53	Ort.=1.71
SS= 0.70	SS= 0.40	SS= 0.83	SS= 0.42	SS= 0.70	SS= 0.40	SS= 0.85	SS= 0.40

Başkasının Üzüntüsüne Sevinme Duygusuna İlişkin Bulgular

Başarının, grup üyeliğinin ve güvenilir olmanın başkasının üzüntüsüne sevinme duygusuna ilişkin puanlar üzerindeki etkisini inceleyebilmek için elde edilen verilere 2 (Grup üyeliği: iç grup veya dış grup) x 2 (Başarı düzeyi: yüksek veya düşük) x 2 (Güvenilir olma düzeyi: yüksek veya düşük) son faktörde tekrar ölçümlü ANOVA analizi uygulanmıştır.

Hedef kişinin başarı düzeyinin katılımcıların başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu üzerindeki temel etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir, $F(1,134)= 0.640$, $p = .42$, Kısmi $\eta^2 = 0.005$. Başarı düzeyinin yüksek olduğu hikâye koşulunu okuyan katılımcılar (Ort.= 1.87, SS. = 1.04)

ile başarı düzeyinin düşük olduğu hikâye koşulunu okuyan katılımcılar ($Ort.= 1.77$, $SS. = 1.06$) arasında başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu puanları açısından bir fark bulunamamıştır.

Grup üyeliğinin katılımcıların başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu üzerindeki temel etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir, $F(1,134)= 0.002$, $p = .96$, Kısmi $\eta^2 = 0.001$. Dolayısıyla, hedef kişinin bir iç grup üyesi ($Ort.= 1.82$, $SS. = 1.04$) veya bir dış grup üyesi ($Ort.= 1.81$, $SS. = 1.06$) olması katılımcıların başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu puanlarını değiştirmemiştir.

Güvenilir olma düzeyinin katılımcıların başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu üzerindeki temel etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır, $F(1,134)= 76.531$, $p < 0.001$, Kısmi $\eta^2 = 0.36$. Hedef kişinin güvenilir olmadığı hikaye koşulunu okuyan katılımcılar ($Ort.= 2.21$, $SS.=1.09$) hedef kişinin güvenilir olduğu hikaye koşulunu okuyan katılımcılara ($Ort.= 1.43$, $SS.= 0.67$) kıyasla daha fazla başkasının üzüntüsüne sevinme hissetmiştir.

Bağımsız değişkenlerin başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu üzerinde ikili ve üçlü ortak etkilerine bakıldığında hiçbir ikili ve üçlü ortak etkinin başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Başkasının üzüntüsüne sevinme duygusuna ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3

Hedef kişiye yönelik olarak ortaya çıkan başkasının üzüntüsüne sevinme duygusuna ilişkin bağımsız değişkenlerin ortalama ve standart sapma değerleri

Güvenilir Olma Düzeyi Yüksek				Güvenilir Olma Düzeyi Düşük			
İç Grup		Dış Grup		İç Grup		Dış Grup	
Başarı Düzeyi Yüksek	Başarı Düzeyi Düşük	Başarı Düzeyi Yüksek	Başarı Düzeyi Düşük	Başarı Düzeyi Yüksek	Başarı Düzeyi Düşük	Başarı Düzeyi Yüksek	Başarı Düzeyi Düşük
N = 36	N= 34	N=34	N=35	N=36	N=34	N=34	N=35
Ort. = 1.43 SS= 0.70	Ort. = 1.42 SS= 0.63	Ort. = 1.37 SS= 0.78	Ort. = 1.49 SS= 0.54	Ort. = 2.40 SS= 1.13	Ort. = 2.03 SS= 1.11	Ort. = 2.26 SS= 1.18	Ort. = 2.14 SS= 0.97

Hakçalığa İlişkin Bulgular

Başarının, grup üyeliğinin ve güvenilir olmanın hakçalık puanları üzerindeki etkisini inceleyebilmek için elde edilen verilere 2 (Grup üyeliği: iç grup veya dış grup) x 2 (Başarı düzeyi: yüksek veya düşük) x 2 (Güvenilir olma düzeyi: yüksek veya düşük) son faktörde tekrar ölçümlü ANOVA analizi uygulanmıştır.

Başarı düzeyinin hakçalık üzerindeki temel etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir, $F(1,134)= 0.020$, $p = .88$, Kısmi $\eta^2 = 0.001$. Başarı düzeyinin yüksek olduğu hikâye koşulunu okuyan katılımcılar (Ort.= 2.12, SS. = 1.13) ile başarı düzeyinin düşük olduğu hikâye koşulunu okuyan katılımcılar (Ort.= 2.10, SS. = 1.14) arasında hakçalık puanları açısından anlamlı bir fark yoktur.

Grup üyeliğinin hakçalık üzerindeki temel etkisi de istatistiksel olarak anlamlı değildir, $F(1,134)= 0.691$, $p = .41$, Kısmi $\eta^2 = 0.005$. Dolayısıyla, hedef kişinin bir iç grup üyesi olduğu hikâye koşulunu okuyan katılımcılar (Ort.= 2.06, SS. = 1.13) ile hedef kişinin bir dış grup üyesi olduğu hikâye koşulunu okuyan katılımcılar (Ort.= 2.16, SS. = 1.14) arasında hakçalık puanları açısından bir fark bulunmamaktadır.

Güvenilir olma düzeyinin hakçalık üzerindeki temel etkisi ise istatistiksel olarak anlamlıdır, Wilk's $\Lambda = .57$, $F(1,134)= 103.503$, $p < 0.001$, Kısmi $\eta^2 = 0.44$. Başka bir ifadeyle, hedefin güvenilir olmadığı hikayeyi okuyan katılımcılar (Ort.= 2.56, SS.= 1.13) ile hedefin güvenilir olduğu hikayeyi okuyan katılımcılara (Ort.= 1.64, SS.= 0.76) kıyasla başa gelen üzüntü verici olayı daha fazla hak edilir olarak değerlendirmişlerdir.

Kıskançlık ve başkasının üzüntüsüne sevinme duygusunda olduğu gibi bağımsız değişkenlerin hakçalık duygusu üzerinde ikili ve üçlü ortak etkileri anlamlı değildir. Hakçalık duygusuna ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4

Hedef kişiye yönelik olarak ortaya çıkan hakçılığa ilişkin bağımsız değişkenlerin ortalama ve standart sapma değerleri

Güvenilir Olma Düzeyi Yüksek				Güvenilir Olma Düzeyi Düşük			
İç Grup		Dış Grup		İç Grup		Dış Grup	
Başarı Düzeyi Yüksek N = 36	Başarı Düzeyi Düşük N= 34	Başarı Düzeyi Yüksek N=34	Başarı Düzeyi Düşük N=35	Başarı Düzeyi Yüksek N=36	Başarı Düzeyi Düşük N=34	Başarı Düzeyi Yüksek N=34	Başarı Düzeyi Düşük N=35
Ort. =1.54 SS= 0.60	Ort.=1.60 SS= 0.77	Ort. =1.61 SS= 0.95	Ort.=1.82 SS= 0.71	Ort. =2.70 SS= 1.14	Ort.=2.36 SS= 1.10	Ort. =2.61 SS= 1.15	Ort.=2.61 SS= 1.13

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Alanyazındaki bilgiler kıskançlığın sosyal karşılaştırma temelli olduğunu belirtmektedir (Cohen-Charash ve Larson, 2017a; Cohen-Charash ve Larson, 2017b). Özellikle yukarı doğru sosyal karşılaştırmalar karşılaştırılanın üstün özelliklerini karşılaştırmanın ise bu özelliklerden yoksunluğunu ön plana çıkarmaktadır. Mevcut çalışmada da başarılı bir kişi ile ilgili bilgiler

maruz kalan katılımcıların rapor ettiği kıskançlık düzeyinin daha fazla olduğu bulunmuştur. Başka bir ifadeyle, hedef kişinin okuduğu bölümde yüksek not ortalamasına sahip olmasını ve kendini spor ve sanat gibi farklı alanlarda geliştirmesi hakkındaki hikâyeyi okuyan katılımcılar hedef kişiyi kıskandıklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda, elde edilen bulguların alanyazındaki bulgularla örtüştüğü rahatlıkla söylenebilir. Salovey ve Rodin (1984) tarafından yapılan bir çalışmada, ortalamanın üzerinde özellikleri olan kişilerin varlığı kendileriyle aynı ilgi alanlarına sahip olan diğer kişilerde kıskançlığın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Van Dijk ve arkadaşları (2006) tarafından yapılan bir araştırmaya göre de hedef kişi ile gözlemci arasındaki benzerlik kıskançlığı arttırmaktadır. İnsanlar kendileriyle benzer koşulda olan insanları kıskanmaya eğilimlidir. Bu bilgiler ışığında, mevcut araştırmanın üniversite öğrencileri ile yapıldığı göz önüne alındığında hikayelerdeki başarı kriterinin akademik başarı olması ve hedef kişinin de bir üniversite öğrencisi olması kıskançlık puanlarını açıkça etkilediği düşünülmektedir.

Alanyazındaki araştırmalar sosyal kimliğin duyguları etkilediğini göstermektedir (Kuppens vd., 2013; Leach ve Spears, 2008; Mackie vd., 2008; Smith, 1993). Ancak, elde edilen bulgular hedef kişinin bir iç veya dış grup üyesi olmasının kıskançlığı etkilemediğini göstermiştir. Bu durumun açıklamalarından biri hikâyede yer alan kişinin başarı düzeyiyle ilgili bilginin güçlü bir değişken olması olabilir. Snyder ve Ickes'e (1985) göre güçlü bir ortam değişkeninin varlığı diğer değişkenlerin olası etkisini baskılamaktadır. Bu bilgiler ışığında, hedef kişinin başarı düzeyine ilişkin bilgilerin, grup üyeliğine ilişkin bilgileri baskılamış olması olasıdır.

Baumeister ve Leary'e (1995) göre diğer insanlar tarafından kabul edilmek ve onaylanmak temel bir ihtiyaçtır. Onaylanma ihtiyacı belirli sosyal normlara ve standartlara uyumu beraberinde getirir. Bunlara uyum gösteren bireyler ise toplum tarafından daha istenilir, kabul edilir ve güvenilir olarak değerlendirilmektedir (Cuddy, 2015). Mevcut araştırmada güvenilir olmanın kıskançlık üzerinde herhangi bir etkisine rastlanmamıştır. Elde edilen sonuçların alanyazındaki bilgileri desteklemediği görülmektedir. Bu durumun açıklamalarından biri akademik bir ortamda başarı düzeyinin güvenilir olma düzeyine kıyasla kıskançlığı daha çok etkilemesi olabilir. Keza araştırmanın katılımcıları ölçekleri sınıf ortamında doldurdukları için akademik sosyal bağlamın belirginliğinin yüksek olduğu söylenebilir. Yukarıda da belirtildiği gibi üniversite bağlamında yapılan bir çalışmada hedefin başarı düzeyinin güçlü bir ortam değişkenine dönüşmesi hedefin güvenilir olma düzeyinin etkisini örtmektedir.

Alanyazındaki bulgular kıskançlığın hedef kişinin grup üyeliğinden ve başarı düzeyinden etkilenebileceğini göstermektedir. Ancak, hedef kişinin güvenilir olma düzeyi, başarı düzeyi ve grup üyeliğinin birlikte katılımcıların kıskançlık seviyesini nasıl etkilediğine dair bir bulgu alanyazında yer almamaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgular, kıskançlık üzerinde bağımsız değişkenlerin ikili ve üçlü ortak etkilerinin anlamlı olmadığını göstermektedir. Bu durum

kıskançlığın doğasına ilişkin nedenlerden kaynaklanıyor olabilir. Ben-Ze'ev (1993) insanların kıskançlığa ilişkin dört farklı inanca sahip olduğunu belirtmektedir. Bunlar, hedef kişinin iyi bir talihe ve belirli alanlarda üstün özelliklere sahip olmasıyla, hedefin içinde bulunduğu durumun hak edilemez olarak algılanmasıyla ve hedef kişinin başkalarının sosyal statülerini tehdit etmesiyle ilişkilidir. Bu inanışlar çeşitli faktörlere bağlı olarak ortaya çıkabilir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri göz önüne alındığında, her bir değişkenin farklı inançla ilişkili olma ihtimali ilgili değişkenlerin ortak etkisinin kıskançlık üzerinde neden anlamlı çıkmadığını açıklayabilir. Keza bu farklı değişkenler kıskançlığa ilişkin farklı değerlendirmelerin ortaya çıkmasına yol açabileceği için anlamlı bir ortak etki elde edilememiş olabilir.

Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde sosyal normları ihlal eden bireylerin daha olumsuz değerlendirmelere maruz kaldığı görülmektedir (Feldman, 1984; Tripathi vd., 2018). Duyguların sosyal uyaranlara yönelik bir tepki olarak ortaya çıktığı göz önüne alındığında olumsuz değerlendirmeler gözlemci konumundaki insanların duygusal tepkilerini de etkileyebilmektedir. Mevcut çalışmada güvenilir olmayan hedefin güvenilir olana kıyasla başa gelen talihsiz olay karşısında daha fazla başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu ortaya çıkardığı bulunmuştur. Elde edilen bulguların alanyazındaki bilgilerle örtüştüğü görülmektedir. Bu bulgu, bir kişinin sosyal normları ihlal eden veya sosyal ilişkilere zarar veren bir davranış sergilediğinde bu kişinin başına gelen talihsiz bir olayın gözlemci konumundaki insanlarda başkasının üzüntüsüne sevinme duygusunun daha yoğun hissedilmesine neden olacağı şeklinde yorumlanabilir. Powell ve Smith (2013) yaptığı araştırmada riyakâr insanların başına gelen talihsiz olaylarda diğer insanların nasıl tepki verdiğini incelemişlerdir. İlgili araştırmaya göre söyledikleri ile sergiledikleri davranışlar arasında tutarsızlık olan insanların davranışları ahlaka aykırı olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, bu kişilerin başına gelen talihsiz bir olay karşısında gözlemci kişiler daha fazla başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu hissettiğini bildirmişlerdir.

Cuddy ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan bir araştırma insanlar arasındaki olumlu sosyal ilişkilerin dürüstlük, arkadaşlık, iş birliği ve güvenilir olma gibi nitelikler içerdiğini belirtmektedir. Özellikle, duygusal bağların ve yakın ilişkilerin önemli olduğu toplulukçu kültürlerde bu niteliklerden bazılarının yoksunluğu sosyal ilişkilerin zayıflamasına yol açabilir. Örneğin, güvenilir olmanın beklenen ve öngörülen davranışlarla ilgili olduğu (Deutsch, 1958) göz önüne alındığında beklentilerin karşılık bulamaması farklı değerlendirmelerin ortaya çıkmasını beraberinde getirecektir. Hatta, ilişkilerdeki güven bağı zedeleyen veya ona zarar veren davranışları sergileyen kişiler "sapkın" olarak değerlendirilebilmektedir (Levine vd., 2000). Brambilla ve Riva (2017) sosyal normlara aykırı davranışlar sergileyen insanların başına gelen talihsiz olaylar karşısında gözlemcilerin daha fazla başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu hissettiğini bulmuştur. Sonuç olarak, mevcut çalışmanın elde ettiği bulgulara paralel olarak

güvenilir olmayan insanların başına gelen talihsiz olaylar gözlemcilerin daha yoğun bir şekilde başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu hissetmesine yol açmaktadır.

Hakçalık Kuramı'na (Feather, 1999) göre, insanlar başka insanların başına gelen talihsiz olayları değerlendirirken sergilenen davranışlara odaklanmaktadır. Dolayısıyla, bir olayın hak edilebilir veya hak edilemez olarak değerlendirilmesi için ilgili kişinin olaydaki sorumluluğu ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada da güvenilir olmayan bir kişinin güvenilir olana kıyasla, başına gelen bir talihsizliğin gözlemci konumundaki kişiler tarafından daha hak edilebilir olarak değerlendirildiği bulunmuştur. Elde edilen bulguların alanyazındaki bulgularla tutarlı olduğu söylenebilir. Zira, Cuddy'e (2015) göre toplum tarafından kabul gören davranış ve standartların yerine getirilmesi insanların daha olumlu algılanmalarını sağlarken aksi bir durum olumsuz değerlendirmelere yol açacaktır. Bu durum Hakçalık Kuramı ile yakından ilişkili olan adil dünya inancı varsayımını da desteklemektedir. Adil dünya inancına (Lerner, 1980) göre insanlar hak ettiklerini alır ve aldıklarını hak ederler. Bu varsayım insanların sosyal dünyada karşılaştığı adaletsizliklerle ve eşitsizliklerle baş edebilmesine imkân vermektedir. Mevcut hikâyede hedef kişinin arkadaşlarından topladığı parayı kendi çıkarları için kullanarak adaletsizliğe neden olması bu kişinin başına gelen talihsiz olayın gözlemci konumundaki başka insanlar tarafından hak edilebilir olarak yorumlanmasına yol açmaktadır. Keza, katılımcılar hedefin başına gelen talihsiz olayı gerçekleştirdiği ahlak dışı davranışın bedeli olarak algılamış olabilirler. Gerçekleşen olaydaki hedefin bireysel sorumluluğu gözlemci konumundaki insanların değerlendirmelerini etkilemiş olabilir. Benzer bir şekilde, Van Dijk ve arkadaşları (2005) tarafından yapılan bir çalışma talihsiz olayların bireyin kendi sorumluluğundan kaynaklanmasının daha hak edilebilir olarak değerlendirildiğini gözler önüne sermiştir. Mevcut araştırma hedef kişinin başarısının, grup üyeliğinin ve güvenilir olmasının başkasının üzüntüsüne sevinme, kıskançlık ve hakçalık üzerindeki etkisini ortaya çıkarmak amacıyla yürütülmüştür. Alanyazında yapılan çalışmalar incelendiğinde başarı düzeyi ve grup üyeliğini kapsayan birçok araştırma (Feather, 2008; Feather ve Sharman 2002; Leach ve Spears, 2008; Leach vd., 2015; Spears ve Leach, 2009; Wakefield ve Wakefield, 2023) olmasına karşın hedef kişinin güvenilir olma düzeyini kıskançlık, hakçalık ve başkasının üzüntüsüne sevinme üzerindeki etkisini inceleyen yeterli araştırma yoktur. Mevcut araştırma, alanyazındaki bu boşluğu doldurması ve Türk kültüründe başkasının üzüntüsüne sevinme duygusunu etkileyen faktörleri ortaya koyması açısından önemli bir katkı sunmaktadır. Ayrıca hedef kişilerin güvenilir olma düzeyinin kıskançlıktan ziyade başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu ve hakçalık üzerinde daha büyük bir etkiye sahip olması, toplulukçu kültürlerde ilgili duyguya hangi durumların eşlik ettiğini ortaya çıkarması açısından önemlidir. Sosyal ilişkilerin ve bağların önemli olduğu bir toplumda karşılıklı güvenin önemi düşünüldüğünde bu güveni zayıflatabilecek ve zarar verebilecek davranışlara hangi güdülerle ve nasıl tepki verildiğinin bilinmesi artı bir değerdir.

Mevcut araştırma güvenilir olma değişkeninin başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu ve hakçalık üzerinde ne derece büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda, sosyal normlara ve ilişkilere önem verilen toplulukçu kültürlerde güvenilir olmanın sosyal hayatı ve duyguları nasıl etkilediğinin ve düzenlediğinin ortaya çıkarılması elzemdir. Dolayısıyla, bu bulgular bir toplum içinde karşılıklı güvenin rolünün ne olduğunu ön plana çıkarmaktadır. Ayrıca, hissedilen duyguların ve değerlendirmelerin karşılıklı güvene ne derece bağlı olduğunun bilinmesi sosyal hayatın işleyişi açısından değerli olacaktır.

Bu araştırmanın ulusal alanyazına sunduğu başka bir katkı ise akademik başarının nasıl algılandığına ilişkindir. Zira akademik başarı, bireyci ve toplulukçu kültürlerde farklı düzeylerde değer görmektedir. Mosquera ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan çalışma akademik başarının toplulukçu kültürlerden ziyade bireyci kültürlerde ön planda olduğunu vurgulamaktadır. Kültürümüzün görece toplulukçu bir yapıya sahip olduğu göz önüne alındığında, ilgili araştırmanın hedef kişilerin akademik başarısının onu gözlemleyen insanlarda kıskançlık duygusunu harekete geçirdiğine dair bir bulgu elde etmesi ulusal alanyazına yapılan değerli ve öncü bir katkıdır. Ayrıca elde edilen bu bulgu Kağıtçıbaşı'nın (1996) "özerk-ilişkisel benlik yapısını" desteklemektedir. İlgili hipoteze göre bu benlik yapısı daha çok toplulukçu kültürün gelişmiş şehirlerinde yaşayan insanlarda var olmaktadır çünkü bu şehirlerde eğitim-öğretim imkanlarının fazla olması ve bu ortamlarda insanların bireysel kararlar vermeye eğilim göstermesi bu benlik yapısını oluşturmaktadır. Dolayısıyla, böyle bir sosyal çevrede yetişen günümüz üniversite öğrencileri için hedef kişilerin başarı düzeyinin başka insanlarda kıskançlığı ortaya çıkardığını göstermesi önemli kabul edilebilir.

Bu araştırmanın alanyazına sunduğu katkıların yanında birtakım kısıtlılıkları da mevcuttur. Araştırma örnekleminin sadece üniversitenin çeşitli bölümlerinde okuyan öğrencilerden olması elde edilen bulguların toplumun geri kalanına genellenebilmesi adına bir kısıtlılık olduğu düşünülmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyet dağılımındaki dengesizlik ve örneklem sayısının küçüklüğü araştırmanın bir başka kısıtlılığı olabilir. Ancak, bu konuya ilişkin alanyazın incelendiğinde, bazı araştırmalarda cinsiyetin kıskançlık ve başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu için önemli bir yordayıcı olabileceğini vurgulayan çalışmalar olmasına rağmen (Abell ve Brewer, 2018), bazı araştırmalar cinsiyetin anlamlı bir etkisinin olmadığını savunmaktadır (Dvash vd., 2010; Sawada ve Hayama, 2012; Smith vd., 1996). Mevcut araştırmada ilgili hikayelerde hedef kişinin cinsiyetinin belirgin olmamasının cinsiyetler arasındaki bir farklılığı ortaya çıkarma konusunda engelleyici bir role sahip olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma diğerleri tarafından güvenilir olarak algılanmanın güçlü bir değişken olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bunu yaparken hedef kişinin cinsiyeti, yaşı veya diğer sosyo demografik

bilgileri verilmemiştir. Hedef kişinin güvenilir olmasının başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu ve hakçalık üzerindeki etkisi göz önüne alındığında gelecek çalışmalarda hedef kişilerin cinsiyetinin, yaşının veya çeşitli sosyodemografik özelliklerinin değişimlenmesine bağlı olarak bu araştırmada yer alan duygular üzerinde ne derece etkili olduğu araştırılabilir.

Alanyazında yapılan araştırmalar genel olarak hedef kişinin yer aldığı hikâye yöntemini kullanmaktadır (Combs vd., 2009; Feather, 2008; Van Dijk vd., 2005, Van Dijk vd., 2008). Gelecek araştırmalarda ise katılımcılardan kişiler veya gruplar arasındaki güven ilişkilerinin zarar gördüğüne veya güçlendiğine ilişkin anılarını yazmaları istenerek kıskançlık, hakçalık ve başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu incelenebilir.

Yapılan bazı çalışmalar başkasının üzüntüsüne sevinme duygusunun benlik süreçleriyle yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Van Dijk vd., 2015; Watanabe, 2016; Watanabe, 2019). Bu durum başkasının üzüntüsüne sevinme, kıskançlık ve hakçalık gibi değişkenlerin farklı benlik süreçleriyle de birlikte ele alınabileceği göstermektedir. Örneğin, benlik düzenlemenin (self-regulation), öz yeterliğin (self-efficacy) veya benliği korumanın (self-protection) ilgili duyguların üzerinde ne tür bir etkisi olabileceği veya ne yönde bir ilişkiye sahip olabileceği oldukça aydınlatıcı olabilir.

Alanyazındaki araştırmalar başkasının üzüntüsüne sevinme duygusunun atipik ve arzu edilmeyen bir mutluluk olduğunu belirtmektedir (Jung, 2017; McNamee, 2007). Mutluluk, tipik ve atipik olarak düşünüldüğünde gelecekte yapılacak çalışmalar başkasının üzüntüsüne sevinme duygusunun katılımcılarda hangi duygularla birlikte ortaya çıktığını ve hangi duygulardan ayrıldığını inceleyebilir. Bu yönde yapılacak bir araştırma ilgili duygunun daha iyi anlaşılmasına ve doğasına ilişkin değerli katkı sağlayabilir.

Başkasının üzüntüsüne sevinme duygusunun sosyal normlarla olan ilişkisi göz önüne alındığında normların farklılaşmasına bağlı olarak ilgili duygunun ne derece etkilenip etkilenmediği gelecek araştırmalarda incelenebilir. Başka bir ifadeyle, hedefin karşılıklılık veya sorumluluk normunu ihlal etmesi durumunda gözlemci konumundaki kişilerin hakçalık ve başkasının üzüntüsüne sevinme duygusu ele alınabilir.

Sonuç olarak, başkasının üzüntüsüne sevinme duygusunun evrensel bir duygu olduğu görülmektedir. Türkiye’de bu duyguya ilişkin yapılan çalışmalar olmakla beraber hedef kişinin özelliklerinin değişimlendiği bu çalışma bulguları açısından da önemlidir. Bu çalışma kapsamında başkasının üzüntüsüne sevinme duygusunun hedef kişinin güvenilir olmasından, grup üyeliğinden ve başarı düzeyinden etkilendiği ortaya konmuştur.

KAYNAKÇA

- Angell, R. J., Gorton, M., Bottomley, P. & White, J. (2016). Understanding fans' responses to the sponsor of a rival team. *European Sport Management Quarterly*, 16(2), 190-213. <https://doi.org/10.1080/16184742.2015.1135975>
- Ash, K. & Dolan, T. M. (2020). Politics of interconfessional empathy and Schadenfreude in Lebanon. *Conflict Management and Peace Science*, 38(6), 718-741. <https://doi.org/10.1177/0738894220906370>
- Barron, A. C., Woodyatt, L., Thomas, E., Loh, J. K., & Dunning, K. (2023). Doing good or feeling good? Justice concerns predict online shaming via deservingness and schadenfreude. *Computers in Human Behavior Reports*. <https://doi.org/10.1016/j.chbr.2023.100317>
- Baumeister, R. F. & Leary, M. R. (1995). The need to belong: desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin Journal*, 117(3), 497. <https://doi.org/10.4324/9781351153683-3>
- Ben-Ze'ev, A. (1993). Envy and pity. *International Philosophical Quarterly*, 33(1), 3-19. <https://doi.org/10.5840/ipq199333153>
- Berndsen, M. & Feather, N. T. (2016). Reflecting on schadenfreude: serious consequences of a misfortune for which one is not responsible diminish previously expressed schadenfreude; the role of immorality appraisals and moral emotions. *Motivation and Emotion*, 40(6), 895-913. <https://doi.org/10.1007/s11031-016-9580-8>
- Berndsen, M., Thomas, E. F., McGarty, C., Bliuc, A. M. & Hendres, D. M. (2017). Glorifying national identification increases schadenfreude about asylum seekers when they are a threat, not entitled to seek asylum, and blamed for their adversity. *Comprehensive Results in Social Psychology*, 2(2-3), 166-198. <https://doi.org/10.1080/23743603.2017.1360573>
- Bers, S. A. & Rodin, J. (1984). Social-comparison jealousy: A developmental and motivational study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47(4), 766-779. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.47.4.766>
- Brambilla, M. & Riva, P. (2017). Predicting pleasure at others' misfortune: Morality trumps sociability and competence in driving deservingness and schadenfreude. *Motivation and Emotion*, 41(2), 243-253. <https://doi.org/10.1007/s11031-016-9594-2>
- Cikara, M. & Fiske, S. T. (2012). Stereotypes and schadenfreude: Affective and physiological markers of pleasure at outgroup misfortunes. *Social Psychological and Personality Science*, 3(1), 63-71. <https://doi.org/10.1177/1948550611409245>
- Cikara, M. (2015). Intergroup schadenfreude: Motivating participation in collective violence. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 3, 12-17. <https://doi.org/10.1016/j.cobeha.2014.12.007>
- Cikara, M., Botvinick, M. M. & Fiske, S. T. (2011). Us versus them: Social identity shapes neural responses to intergroup competition and harm. *Psychological Science*, 22(3), 306-313. <https://doi.org/10.1177/0956797610397667>
- Cohen-Charash, Y. & Larson, E. (2017a). What is the nature of envy? In R. H. Smith, U. Merlone, & M. K. Duffy (Eds.), *Envy at Work and in Organizations: Research, Theory, and Applications* (s. 1-38). New York, NY: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780190228057.003.0001>
- Cohen-Charash, Y. & Larson, E. (2017b). An emotion divided: Studying envy is better than studying "benign" and "malicious" envy. *Current Directions in Psychological Science*, 26(2), 174-183. <https://doi.org/10.1177/0963721416683667>

- Collins, R. L. (1996). For better or worse: The impact of upward social comparison on self-evaluations. *Psychological Bulletin Journal*, 119(1), 51-69. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.119.1.51>
- Collins, R. L. (2000). Among the better ones. In *Handbook of Social Comparison* (s. 159-171). Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-1-4615-4237-7_9
- Combs, D. J., Powell, C. A., Schurtz, D. R. & Smith, R. H. (2009). Politics, schadenfreude, and ingroup identification: The sometimes happy thing about a poor economy and death. *Journal of Experimental Social Psychology*, 45(4), 635-646. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2009.02.009>
- Cuddy, A. (2015). *Presence: Bringing your boldest self to your biggest challenges*. Hachette UK.
- Cuddy, A. J., Fiske, S. T. & Glick, P. (2008). Warmth and competence as universal dimensions of social perception: The stereotype content model and the BIAS map. *Advances in Experimental Social Psychology*, 40, 61-149. [https://doi.org/10.1016/s0065-2601\(07\)00002-0](https://doi.org/10.1016/s0065-2601(07)00002-0)
- Dancey, C. P. & Reidy, J. (2007). *Statistics without maths for psychology*. Pearson education.
- Dasborough, M. ve Harvey, P. (2017). Schadenfreude: The (not so) secret joy of another's misfortune. *Journal of Business Ethics*, 141(4), 693-707. <https://doi.org/10.1007/s10551-016-3060-7>
- Deutsch, M. (1958). Trust and suspicion. *Journal of Conflict Resolution*, 2(4), 265-279. <https://doi.org/10.1177/002200275800200401>
- Dijkstra, P., Kuyper, H., Van der Werf, G., Buunk, A. P. & Van der Zee, Y. G. (2008). Social comparison in the classroom: A review. *Review of Educational Research*, 78(4), 828-879. <https://doi.org/10.3102/0034654308321210>
- Duffy, M. K., & Shaw, J. D. (2000). The Salieri syndrome: Consequences of envy in groups. *Small Group Research*, 31(1), 3-23. <https://doi.org/10.1177/104649640003100101>
- Dvash, J., Gilam, G., Ben-Ze'ev, A., Hendler, T., & Shamay-Tsoory, S. G. (2010). The envious brain: the neural basis of social comparison. *Human Brain Mapping*, 31(11), 1741-1750. <https://doi.org/10.1002/hbm.20972>
- Erzi, S. (2020). Zararına sevinme (Schadenfreude) ve yardım davranışlarının karanlık üçlü; benlik saygısı, empati ve bakış açısı alma bakımından incelenmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 10(1). 1-28. <https://doi.org/10.23863/kalem.2020.142>
- Feather, N. T. & Sherman, R. (2002). Envy, resentment, schadenfreude, and sympathy: Reactions to deserved and undeserved achievement and subsequent failure. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(7), 953-961. <https://doi.org/10.1177/014616720202800708>
- Feather, N. T. (1999). Judgments of deservingness: Studies in the psychology of justice and achievement. *Personality and Social Psychology Review*, 3(2), 86-107. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr0302_1
- Feather, N. T. (2008). Effects of observer's own status on reactions to a high achiever's failure: Deservingness, resentment, schadenfreude, and sympathy. *Australian Journal of Psychology*, 60(1), 31-43. <https://doi.org/10.1080/00049530701458068>
- Feather, N. T., McKee, I. R. & Bekker, N. (2011). Deservingness and emotions: Testing a structural model that relates discrete emotions to the perceived deservingness of positive or negative outcomes. *Motivation and Emotion*, 35(1), 1-13. <https://doi.org/10.1007/s11031-011-9202-4>
- Feather, N. T., Wenzel, M. & McKee, I. R. (2013). Integrating multiple perspectives on schadenfreude: The role of deservingness and emotions. *Motivation and Emotion*, 37(3), 574-585. <https://doi.org/10.1007/s11031-012-9331-4>

- Feldman, D. C. (1984). The development and enforcement of group norms. *Academy of Management Review*, 9(1), 47-53. <https://doi.org/10.2307/258231>
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations*, 7(2), 117-140. <https://doi.org/10.1177/001872675400700202>
- Frijda, N. H. (1993). The place of appraisal in emotion. *Cognition and Emotion*, 7(3), 357- 387. <https://doi.org/10.1080/02699939308409193>
- Frijda, N. H. (2017). The Laws of Emotion. *Psychology Press*. <https://doi.org/10.4324/9781315086071>
- Greenier, K. D. (2015). Seeing you fall vs taking you down: The roles of agency and liking in schadenfreude. *Psychological Reports*, 116(3), 941-953. <https://doi.org/10.2466/21.PR0.116k31w>
- Hareli, S. & Weiner, B. (2002). Dislike and envy as antecedents of pleasure at another's misfortune. *Motivation and Emotion*, 26(4), 257-277. <https://doi.org/10.1023/a:1022818803399>
- Heider, F. (1958). *The psychology of interpersonal relations*. New York: Wiley.
- Hogg, M. A. & Terry, D. I. (2000). Social identity and self-categorization processes in organizational contexts. *Academy of Management Review*, 25(1), 121-140.
- Hoogland, C. E., Schurtz, D. R., Cooper, C. M., Combs, D. J., Brown, E. G. & Smith, R. H. (2015). The joy of pain and the pain of joy: In-group identification predicts schadenfreude and gluckschmerz following rival groups' fortunes. *Motivation and Emotion*, 39(2), 260-281. <https://doi.org/10.1007/s11031-014-9447-9>
- Hornik, J., Satchi, R. S. & Rachamim, M. (2019). The joy of pain: A gloating account of negative electronic word-of-mouth communication following an organizational setback. *Internet Research*, 29(1), 82-103. <https://doi.org/10.1108/IntR-11-2017-0415>
- Jung, K. (2017). Happiness as an additional antecedent of schadenfreude. *The Journal of Positive Psychology*, 12(2), 186-196. <https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1173224>
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). The autonomous-relational self: A new synthesis. *European Psychologist*, 1(3), 180-186. <https://doi.org/10.1027/1016-9040.1.3.180>
- Karadoğan, E. (2003). *Kişiler arası iletişim sürecinde güven unsuru, güven ve ikna ölçeği örneği* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Kramer, R. M. (1999). Trust and distrust in organizations: Emerging perspectives, enduring questions. *Annual Review of Psychology*, 50(1), 569-598. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.50.1.569>
- Kuipers, G. (2014). Schadenfreude and social life: a comparative perspective on the expression and regulation of mirth at the expense of others. In *Schadenfreude. Understanding Pleasure at the Misfortune of Others* (s. 259-294). Cambridge University Press: Cambridge.
- Kuppens, T., Yzerbyt, V. Y., Dandache, S., Fischer, A. H. & Van Der Schalk, J. (2013). Social identity salience shapes group-based emotions through group-based appraisals. *Cognition & Emotion*, 27(8), 1359-1377. <https://doi.org/10.1080/02699931.2013.785387>
- Leach, C. W. & Spears, R. (2008). "A vengefulness of the impotent": The pain of in-group inferiority and schadenfreude toward successful out-groups. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(6), 1383. <https://doi.org/10.1037/a0012629>
- Leach, C. W., Spears, R. & Manstead, A. S. (2015). Parsing (malicious) pleasures: Schadenfreude and gloating at others' adversity. *Frontiers in Psychology*, 6(2). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00201>

- Leach, C. W., Spears, R., Branscombe, N. R. & Doosje, B. (2003). Malicious pleasure: Schadenfreude at the suffering of another group. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(5), 932-943. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.5.933>
- Lehr, S. A., Ferreira, M. L. & Banaji, M. R. (2019). When outgroup negativity trumps ingroup positivity: Fans of the Boston Red Sox and New York Yankees place greater value on rival losses than own-team gains. *Group Processes & Intergroup Relations*, 22(1), 26-42. <https://doi.org/10.1177/1368430217712834>
- Lerner, M. J. (1980). The belief in a just world. In *The Belief in a just World* (s. 9-30). Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-1-4899-0448-5_2
- Levine, T. R., Anders, L. N., Banas, J., Baum, K. L., Endo, K., Hu, A. D. & Wong, N. C. (2000). Norms, expectations, and deception: A norm violation model of veracity judgments. *Communications Monographs*, 67(2), 123-137. <https://doi.org/10.1080/03637750009376500>
- Mackie, D. M., Smith, E. R. & Ray, D. G. (2008). Intergroup emotions and intergroup relations. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(5), 1866-1880. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2008.00130.x>
- Marques, J. M. & Paez, D. (1994). The 'black sheep effect': Social categorization, rejection of ingroup deviates, and perception of group variability. *European Review of Social Psychology*, 5(1), 37-68. <https://doi.org/10.1080/14792779543000011>
- Marques, J. M., Yzerbyt, V. Y. & Leyens, J. P. (1988). The "black sheep effect": Extremity of judgments towards ingroup members as a function of group identification. *European Journal of Social Psychology*, 18(1), 1-16. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2420180102>
- Marques, J., Abrams, D. & Serôdio, R. G. (2001). Being better by being right: Subjective group dynamics and derogation of in-group deviants when generic norms are undermined. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(3), 436. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.81.3.436>
- McAllister, D. J. (1995). Affect-and cognition-based trust as foundations for interpersonal cooperation in organizations. *Academy of Management Journal*, 38(1), 24-59. <https://doi.org/10.5465/256727>
- McNamee, M. J. (2007). Nursing schadenfreude: The culpability of emotional construction. *Medicine, Health Care and Philosophy*, 10(3), 289-299. <https://doi.org/10.1007/s11019-007-9051-9>
- Mónico, L. D. S. M., Urbano, P., & Canavarro, J. (2019) Attractiveness of normative and deviant members as function of group status and group membership. *Journal of Aging & Innovation*, 8(3), 148-161.
- Pancer, E., McShane, L. & Poole, M. (2017). Schadenfreude and product failures: The role of product deservingness and product status. *Journal of Marketing Management*, 33(15-16), 1236-1255. <https://doi.org/10.1080/0267257X.2017.1381639>
- Phillips, J. G., Landhuis, C. E., Wood, J. K., & Wang, Y. (2022). High achievers, Schadenfreude and Gluckschmerz in New Zealanders and Chinese. *PsyCh Journal*, 11(6), 873-884. <https://doi.org/10.1002/pchj.582>
- Powell, C. A. & Smith, R. H. (2013). Schadenfreude caused by the exposure of hypocrisy in others. *Self and Identity*, 12(4), 413-431. <https://doi.org/10.1080/15298868.2012.687013>
- Robinson, S. L. (1996). Trust and breach of the psychological contract. *Administrative Science Quarterly*, 41(4), 574-599. <https://doi.org/10.2307/2393868>

- Rodriguez Mosquera, P. M., Parrott, W. G. & Hurtado de Mendoza, A. (2010). I fear your envy, I rejoice in your coveting: On the ambivalent experience of being envied by others. *Journal of Personality and Social Psychology*, 99(5), 842-854. <https://doi.org/10.1037/a0020965>
- Roseman, I. J., Spindel, M. S., & Jose, P. E. (1990). Appraisals of emotion eliciting events. Testing a theory of discrete emotions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 899-915.
- Rullo, M. & Livi, S. (2019). Not Every Flock has its black sheep: the role of entitativity and identification on deviants' derogation. *Rassegna di Psicologia*, 36(2), 39-51. <https://doi.org/10.13133/1974-4854/16709>
- Salice, A. & Miyazono, K. (2020). Being one of us. Group identification, joint actions, and collective intentionality. *Philosophical Psychology*, 33(1), 42-63. <https://doi.org/10.1080/09515089.2019.1682132>
- Salovey, P. & Rodin, J. (1984). Some antecedents and consequences of social-comparison jealousy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47(4), 780-792. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.47.4.780>
- Salovey, P. & Rodin, J. (1991). Provoking jealousy and envy: Domain relevance and self-esteem threat. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 10(4), 395-413.
- Sawada, M., & Hayama, D. (2012). Dispositional vengeance and anger on schadenfreude. *Psychological Reports*, 111(1), 322-334. <https://doi.org/10.2466/16.07.21.pr0.111.4.322-334>
- Schindler, R., Körner, A., Bauer, S., Hadji, S. & Rudolph, U. (2015). Causes and consequences of schadenfreude and sympathy: A developmental analysis. *Plos One*, 10(10), <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0137669>
- Schopenhauer, A. (2007). *Parerga ile Paralipomena: Ya da Kısa Felsefe Denemeleri*. (Çev.) Levent Özşar (Orijinal Basım Yılı 1851). Bursa: Biblos Kitabevi.
- Smith, C. A. & Lazarus, R. S. (1993). Appraisal components, core relational themes, and the emotions. *Cognition & Emotion*, 7(3-4), 233-269. <https://doi.org/10.1080/02699939308409189>
- Smith, E. R. (1993). Social identity and social emotions: Toward a new conceptualization of prejudice. In D. M. Mackie & D. L. Hamilton (Eds.), *Affect, cognition, and stereotyping* (s. 297-315). San Diego, CA: Academic Press. <https://doi.org/10.1016/b978-0-08-088579-7.50017-x>
- Smith, R. H., Turner, T. J., Garonzik, R., Leach, C. W., Urch-Druskat, V. & Weston, C. M. (1996). Envy and schadenfreude. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(2), 158-168. <https://doi.org/10.1177/0146167296222005>
- Snyder, M. & Ickes, W. (1985). Personality and social behavior. *Handbook of Social Psychology*, 2(3), 883-947.
- Spears, R. & Leach, C. W. (2009). Why neighbors don't stop the killing: The role of group-based schadenfreude. In *Explaining the Breakdown of Ethnic Relations: Why Neighbors Kill* (s. 93-120). <https://doi.org/10.1002/9781444303056.ch5>
- Spurgin, E. (2015). An emotional-freedom defense of schadenfreude. *Ethical Theory and Moral Practice*, 18(4), 767-784. <https://doi.org/10.1007/s10677-014-9550-8>
- Tajfel, H. & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. W. G. Austin ve S. Worshel (Ed.), *The social psychology of intergroup relations* (s. 33-47). Monterey, CA: Brooks/Cole.
- Tesser, A., & Campbell, J. (1990). Self-definition: The impact of the relative performance and similarity of others. *Social Psychology Quarterly*, 43(3), 341-347. <https://doi.org/10.2307/3033737>

- Torun, G. (2012). *Sosyal kimliğin kıskançlık ve başkasının üzüntüsüne sevinme üzerindeki etkileri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Tripathi, R. C., Kumar, R., Siddiqui, R. N. & Bano, S. (2018). Emotional reactions to intergroup norm violations. *Psychology and Developing Societies*, 30(2), 234-261. <https://doi.org/10.1177/0971333618792949>
- Van de Ven, N., Hoogland, C. E., Smith, R. H., Van Dijk, W. W., Breugelmans, S. M. & Zeelenberg, M. (2015). When envy leads to schadenfreude. *Cognition and Emotion*, 29(6), 1007-1025. <https://doi.org/10.1080/02699931.2014.961903>
- Van Dijk, W. W. & Ouwerkerk, J. W. (Ed.). (2014). *Schadenfreude: Understanding pleasure at the misfortune of others*. Cambridge University Press.
- Van Dijk, W. W., Goslinga, S. & Ouwerkerk, J. W. (2008). Impact of responsibility for a misfortune on schadenfreude and sympathy: Further evidence. *The Journal of Social Psychology*, 148(5), 631-636. <https://doi.org/10.3200/socp.148.5.631-636>
- Van Dijk, W. W., Ouwerkerk, J. W., Goslinga, S., & Nieweg, M. (2005). Deservingness and Schadenfreude. *Cognition and Emotion*, 19(6), 933-939. <https://doi.org/10.1080/02699930541000066>
- Van Dijk, W. W., Ouwerkerk, J. W., Goslinga, S., Nieweg, M. & Gallucci, M. (2006). When people fall from grace: Reconsidering the role of envy in schadenfreude. *Emotion*, 6(1), 156-160. <https://doi.org/10.1037/1528-3542.6.1.156>
- Van Dijk, W. W., Ouwerkerk, J. W., Smith, R. H. & Cikara, M. (2015). The role of self-evaluation and envy in schadenfreude. *European Review of Social Psychology*, 26(1), 247-282. <https://doi.org/10.1080/10463283.2015.1111600>
- Van Dijk, W. W., Van Koningsbruggen, G. M., Ouwerkerk, J. W. & Wesseling, Y. M. (2011). Self-esteem, self-affirmation, and schadenfreude. *Emotion*, 11(6), 1445-1449. <https://doi.org/10.1037/a0026331>
- Wakefield, R., & Wakefield, K. (2023). How intergroup counter-empathy drives media consumption and engagement. *Internet Research*. <https://doi.org/10.1108/INTR-07-2022-0552>
- Watanabe, H. (2016). Effects of self-evaluation threat on schadenfreude toward strangers in a reality TV show. *Psychological Reports*, 118(3), 778-792.
- Watanabe, H. (2019). Sharing schadenfreude and late adolescents' self-esteem: Does sharing schadenfreude of a deserved misfortune enhance self-esteem? *International Journal of Adolescence and Youth*, 24(4), 438-446. <https://doi.org/10.1080/02673843.2018.1554500>
- Wood, J. V. (1989). Theory and research concerning social comparisons of personal attributes. *Psychological Bulletin*, 106(2), 231-248. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.106.2.231>
- Yamada, M. & Takahashi, H. (2011). Happiness is a matter of social comparison. *Psychologia*, 54(4), 252-260. <https://doi.org/10.2117/psysoc.2011.252>
- Yamagishi, T. & Yamagishi, M. (1994). Trust and commitment in the United States and Japan. *Motivation and Emotion*, 18(2), 129-166. <https://doi.org/10.1007/bf02249397>
- Yamagishi, T. (2011). *Trust: The evolutionary game of mind and society*. Springer Science & Business Media.
- Yeniay, Y. (2012). *Sosyal kimlik ile algılayan ve algılananın cinsiyetinin başkasının üzüntüsüne sevinme eğilimi üzerindeki etkileri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Yucel-Aybat, O. & Kramer, T. (2017). Comparative advertisements and schadenfreude: When and why others' unfortunate choices make us happy. *Marketing Letters*, 28(4), 579-589. <https://doi.org/10.1007/s11002-017-9431-8>
- Zhang, Z., Qi, C., Wang, Y., Zhao, H., Wang, X. & Gao, X. (2019). In-group favoritism or the black sheep effect? Group bias of fairness norm enforcement during economic games. *Advances in Psychological Science*, 28(2), 329-339. <https://doi.org/10.3724/sp.j.1042.2020.00329>

EXTENDED ABSTRACT**Introduction**

Schadenfreude is defined as a pleasure in an unfortunate event that happens to a target person or group (Van Dijk & Ouwerkerk, 2014). Kuipers (2014) emphasizes that Schadenfreude harms trust in social relations and in-group relations. Similarly, Schopenhauer (1851/2007) stated that this emotion indicates the ruthlessness of human nature.

Van Dijk and Ouwerkerk (2014) classify Schadenfreude as justice-based, comparison-based, and group-based Schadenfreude. Studies on justice-based Schadenfreude show that people report Schadenfreude as a consequence of events related to inequality and moral or social norms violated (Berndsen & Feather, 2016; Feather, 1999; Feather, 2008; Feather et al., 2011; Feather et al., 2011). Sherman, 2002; Hornik et al., 2019; Pancer et al., 2017; Yucel-Aybat & Kramer, 2017). In addition, misfortunes that befall people who violate social norms may be perceived as more deserving. Secondly, comparison-based Schadenfreude emerges when people compare themselves to someone with superior characteristics and achievements (Smith et al., 1996; Van de Ven et al., 2015). Finally, according to Social Identity Theory (Tajfel & Turner, 1979), belonging to a group shapes people's perception of the social world. While people may feel empathy, sadness, or pity for a misfortune that befell an ingroup member, they may feel Schadenfreude when the same unfortunate event happens to an outgroup member (Leach et al., 2003).

Previous research has not examined how Schadenfreude, envy, and deservingness change depending on the target's trustworthiness. The present study aims to empirically examine the effect of the target person's level of success, trustworthiness, and group membership on deservingness, envy, and Schadenfreude.

Method**Preliminary Study**

The purpose of the study is to test the manipulation control of the vignettes planned to use in the main study. Participants were randomly assigned to one of the conditions where they read a vignette. We conducted an Mann-Whitney U Test to compare the difference between the conditions.

Main Study

The main study aims to reveal the effect of success, trustworthiness, and group membership on Schadenfreude, deservingness, and envy. The design of the experiment is a 2 (the level of success: low or high) x 2 (group membership: in-group or out-group) x 2 (the level of trustworthiness: low or high) mixed ANOVA. In the present research, success and group

membership variables were manipulated as between-subjects, trustworthiness was manipulated as within-subject. Participants were randomly assigned to one of the conditions as in the preliminary study. We performed correlation analysis and Repeated Measures ANOVA to measure the effect of independent variables on Schadenfreude, deservingness, and envy.

Results

The Results of the Preliminary Study

As expected, the analyzes showed that there were statistically significant differences between high success and low success; high trustworthiness and low trustworthiness; in-group and out-group respectively, $U(339), p < .001$, $U(272), p < .05$, $U(326), p < .001$.

The Results of the Main Study

The results demonstrated that the level of trustworthiness of the target person affected Schadenfreude and deservingness. When the target person is not trustworthy, the participants reported more Schadenfreude and deservingness compared to when the target person is trustworthy. Additionally, the level of success had an impact only on envy rather than deservingness and Schadenfreude. Finally, the results revealed that group membership did not affect on envy, deservingness, and Schadenfreude.

Discussion & Conclusion

Previous studies revealed that individuals violating social norms experience more negative appraisals (Feldman, 1984; Tripathi et al., 2018). Those negative appraisals can affect the emotional reactions of people as an observer. The present study found that people felt more Schadenfreude when the target person is not trustworthy compared to when the target person is trustworthy. In a research conducted by Powell and Smith (2013), people reported that they felt more Schadenfreude when an unfortunate event happened to hypocritical people.

A study by Cuddy et al. (2008) states that positive social relationships between people include characteristics such as honesty, friendship, cooperation, and trust. For example, being trustworthy is related to expected and predicted behaviors (Deutsch, 1958). If people fails to meet expectations, it will lead to emerging negative appraisals.

According to the Deservingness Theory (Feather, 1999), people's responsibilities in an event are significant to evaluate that event as deserved or undeserved. The current study demonstrated that people regarded a misfortune that happened to an untrustworthy person as more deserved than to a trustworthy person. These findings are consistent with the results of the previous studies. One reason might be that fulfilling the behaviors and standards accepted by

society will make people perceived more positively, while the opposite will lead to negative evaluations (Cuddy, 2015).

The present study has several significant contributions to the perception of academic success and trustworthiness in a collectivist culture. In a culture where social norms and relationships are valued, it is valuable to reveal how being trustworthy effects and regulates social life and emotions. Future research may examine demographic information such as gender, age, or socio-economic level of the target person. In addition, Schadenfreude is closely related to self-processes. (Van Dijk et al., 2015; Watanabe, 2016; Watanabe, 2019). Therefore, future research may examine the effect of self-regulation, self-efficacy, or self-protection on Schadenfreude.